

Казімежев-Казимірка-Кузьмівка

Не раз і не два мені моя матуся Владислава Валентинівна (дівоче прізвище Мішталь), якій у цьому році, дай Боже дочекати, виповнюється дев'яносто літ, розповідала про село Казимірку (нині с. Кузьмівка). В її спогадах йдеться про те, що цей населений пункт не лише багатий розкішною, неповторною поліською природою, а й чудотворною іконою Божої Матері, до якої ходили поклонятися, молитися й дякувати за всі зцілення та дари віруючі з усіх-усюд. Ненька каже: «До костелу в Казимірці йшла величезна маса різномовного люду, наче на відпуст, бо тут дуже часто чулися як українська, литовська, так і польська, білоруська, російська, молдавська, єврейська й інші мови. Нам же із хутора Панів доводилося міряти ногами відстань до Казимірки вісімнадцять кілометрів. Але ніхто з родини Мішталів, які мали невелике господарство в Паневі, ніколи не нарікав на подолані босоніж кілометри, мало того — не відчували жодної втоми». З якимось внутрішнім піднесенням моя старенька матуся пригадує 1938 рік, коли в теплу пору брала шлюб саме в костелі села Казимірка. Здавалося, сама природа раділа тій події, коли побралися Іван Хитрий і молодша за нього на десять літ, дійсно казкової краси Владислава Мішталь. Прикро, але костела давно вже немає (десь із сорокових літ), разом із чудотворною іконою. У цьому впевнився, коли неодноразово в журналістських справах в кінці вісімдесятих відвідував Кузьмівку та колгосп імені Кузнецова. Про історію Казимірки, чудотворну ікону, духовний храм розповідає, дорогий читачу, ось цей матеріал у польському журналі «Wolyn Blżej», (Волинь Бліжей) за 2008 рік, де читаємо: «Казімерка містечко, повіт Рівненський, за 40 верст на північ від Рівного, між лісами, на околиці поліській, над річкою Зульня, за півтори милі від Степаня. Місцевість ця відома тільки з традиції, бо віддавна міські свої права, міську рису віддала, переформувалася на лісове село, залюднене лише селянами, яких кількість обох статей понад двісті душ складає, розміщених у понад тридцяти хатах. Розташована на лісному шляху, що сполучає два містечка: Степань і Березне - від усіх інших сіл і тутешніх містечок відрізняється характером і зовнішнім виглядом, цілком оригінальним. Довкола оточене лісом і багнами, які його тісним поясом підперезують. Землі орної не маєш тут будь-де, хіба дуже небагато під городами селян; ліс і ліс, направо і наліво...».

Під чийм володінням і господарюванням Казимірка поступово розвивалась і набирала дедалі кращого вигляду, хто будував в селі згаданий духовний храм, який став своєю чудотворною силою відомий у багатьох сусідніх державах? Занурюємося спочатку в сімнадцяте, а згодом і у вісімнадцяте століття.

У 1629 році канцлер Альбрехт Радзівілл після другого процесу відвоював значну частину землі від маєтностей степанських, довівши, що це була давня власність яблонських багатств, а отже, його спадкоємство. Цього ж року взявся за оселення тут містечка, яке назвав Казімежев, для вшанування свого короля Казиміра, патрона Польщі та Литви, і села Яблонки. Містечко почало швидко будуватись, однак ріст цей перервала смерть князя, а на додаток татари, запустивши свої загопи в 1665 році за річку Горинь, його розграбували, частину мешканців убили, решту погнали в ясир, інші розбіглися по сусідніх глухих лісних місцях, руїни та згарища своїх будинків залишаючи... Трохи ладу й порядку запровадив тут тільки останній спадкоємець Міколай Рибчинський, який і костел відновив, церкву поставив, і вигідні умови для прочан створив. Власниками й будівниками Казимірки є Рибчинські, сини Міколая.

Як тільки понад десяток хат стало в Казімежеві, відразу приступив князь Альбрехт до будови дерев'яного костела, який був невеликий і потребам парафії невідповідний, зрештою дерев'яний, а отже, недовговічний. Князь канцлер у заповіті своєму, призначаючи 200 польських злотих для лікарні при цьому костелові, просить своїх спадкоємців про спорудження нової святині. Прохання це не раз було виконане, і перша споруда протрималася сьак-так до 1665 року, в якому татари її розграбували та спалили. Саме тоді пробошем у Казімежеві призначили Фелікса Баховського. Цей старанний каплан, маючи доходи

красивого села Яблонки, вирішив зміцнити Альбрехтовську фундацію, взявся за будівництво мурованої каплиці, яку закінчив у 1670-ому, згідно з планом, що дозволяв у майбутньому її розширити. Прагнучи зробити святиню красивішою, ксьондз Баховський порадив художникові з Луцька Антонію Самольовцю зняти копію з ікони Матері Божої, яку в скарбниці князів в Олиці князь Радзівілл Шеротка привіз з Палестини. Копія ця була закінчена в 1671 році й поміщена на вівтарі з лівого боку в Казімежевському костелі. Від першої появи цього образу люд відразу почав виявляти особливу набожність, кількість тих, хто до нього молився, різко зростає, і дуже швидко по цілому воєводству рознеслася звістка про ласки й дива за посередництва Матері Божої Казімежевської. Слава про це перейшла скоро кордони воєводства: із київського, брестського напливав сюди віруючий люд, віз щедрі дарунки та необхідні речі для храму, пожертви, що надали можливість місцевому ксьондзу Яну Келецькому розширити каплицю. Це сталося в 1770 році, через сто літ після вимуровання її ксьондзом Баховським.

А ось якою постає село в «Тижневику ілюстрованому» за 1871 рік: «...Багна, лоза, пісок, трясовиння — це було оточення Казимірки, невеличкого села, хоча, згідно правління в епоху Волинської губернії, містечка, розташованого в тогочасному Рівненському повіті. Місцевість занурена в лісах, серед тихого та сумного простору оживає відразу, залюднюється і звеселяється, коли надійде урочистість Богородиці, ікона якої вже впродовж двох століть має чудотворні якості в казімірському костелі, притягає з усіх-усюд багато численні набожні громади. Головні та бічні шляхи заповненими є тоді їдучими та ідучими, глухий ліс наповнюється незвичним гомоном, бо ж декілька повітів одночасно зустрічаються тут між собою... Тутешня ікона має бути копією ікони, привезеної із Палестини отцем духовним католицького обряду Радзівіллом Шероткою, яку виконав Антоній Самольовець, художник із Луцька. Привів його сюди ксьондз Баховський, який після зруйнування містечка татарами в 1665 році на місці спаленого костела спорудив своїм старанням мурований (цегляний) костел.»

Як місце, де відбувалися відпусти, тішилася Казимірка свого часу такою славою, що збиралися тут польська (та й не тільки) народність з цілої України та Великої Волині. Найбільші відпусти, на які прибувало до двадцяти тисяч віруючих, були 15 серпня (День свята Матері Божої Зельної) і 8 вересня (Матері Божої Сівної). Прибували також православні, хоча за часів царської Росії боролися з цим явищем православне духовенство та поліція. У 1922 році село налічувало понад тисячу мешканців, майже всі українці.

І насамкінець, дорогий читачу, хочу запропонувати враження, які одержав від Казимірки, побувавши тут у дев'ятнадцятому сторіччі, видатний польський письменник та історик Юзеф Ігнацій Крошевський. Ось його розповідь: «Казимірка, колись звана Казиміровом, була містечком: дванадцять сіл сто років назад належало до парафії. Переділені греблею, стоять тут навпроти себе дві противниці—корчми, як два рицарі, готові до бою. Направо чиста мила святиня католицька виглядає з-за дерев. Є в ньому чудотворна ікона Богородиці, до якої ідуть і їдуть набожні паломники з далеких країн. Довкола неї та плебанії (будинок священика) розтягнувся невеликий цвинтар і садок. Це все, оточуюча тиша, здається, кличе до молитви далеко міцніше, ніж багато шумних костелів, де за порожніми блискучими прикрасами Господа Бога не видно.

Спокійність, відлюдкуватість, віддалення від світу тлумачить дуже добре вознесенням релігійним, розмови душі з Богом і прийняттям духу небесного. Світ живе і так міцними вузлами до нас прив'язується, що, бажаючи від нього відірватися, треба наперед тілом, а не думкою, від людей і предметів віддалитися. Набожність більше тиші та самотності, ніж вистави і шуму, потребує, принаймні так чує її моя душа...».

Чеслав ХИТРИЙ